

Fiskgjuse

Spridd över större delen av landet, saknas som häckfågel bara i sjöfattiga trakter och i fjällkedjan. Särskilt starka populationer finns i områden med större sjöar, t.ex. södra Småland, Vänern, i Mälardalen, Södermanland och nedre Dalälven. Förekomsten i norra Sveriges inland är svagare. I vissa trakter är förekomsten begränsad av tillgången på lämpliga boträd. Födan består enbart av fisk, flyger ofta långa sträckor från boet till fiskrika sjöar.

Rödlistestatus 2015: Livskraftig (LC)

Populationsutveckling:

1980–2012: ökning 30 %

2001–2012: stabil

Fågeldirektivet: Bilaga 1

Häckningsperiod: 1 april – 20 augusti

Ekologiska krav

Fiskgjusen är en flyttfågel som återkommer till sina häckplatser huvudsakligen i april. Fiskgjusen häckar i närheten av större sjöar (både näringsrika och näringsfattiga), vattendrag eller kusten, där den hämtar födan som uteslutande består av fisk. Boet placeras med utsikt över omgivningarna i toppen av äldre, plattkroniga tallar med tillräckligt grova grenar för att bära det stora risboet. Sällan utnyttjar den andra trädslag, kraftledningsstolpar, höga skorstenar eller liknande. Boet ligger ofta vid fiskesjöarna på öar eller uddar men ibland långt från fiskevattnen (upp till 15 km). Boträdet måste stå relativt öppet, t.ex. nära stranden eller i hållmarksskog, på tallmyrar eller som hänsynsträd på hyggen. Särskilda "sitt-träd" behövs nära boträdet. Samma boplatser används oftast år från år under långa tider. Fiskgjusen har ofta ett par bon som används omväxlande. Fiskgjusebon övertas emellanåt av havsörn

Arten är generellt känslig för störning, särskilt under ruvningstiden. Känsligheten varierar mellan olika par. Störst problem är när människor upphåller sig längre stunder i boets direkta närhet under tidigare delen av häckningen. Sverige och Finland har ett särskilt ansvar för att skydda fiskgjusen då en stor del av den europeiska populationen häckar här.

Hänsyn vid skogsbruksåtgärder

Fiskgjusen kan i många fall behöva en förstärkt hänsyn. Hänsyn ska tas mot boplatser (bon som används och alternativbon).

- Avstå från skogsbruksåtgärder i hänsynkrävande miljöer, som uddar eller öar med äldre skog eller hållmarkstallskog om där häckar fiskgjuse.
- Lämna en funktionell skyddszon kring boplatser vid föryngringsavverkning eller gallring. Boträdets placering styr behovet av skyddszon vilket måste bedömas från fall till fall, men



MAR Mikael Arinder/Skånska bilder

SOF-Birdlife förslag till Artvis vägledning

skyddszonen bör vara tillräckligt bred för att behålla skydd mot insyn, erbjuda lämpliga sittplatser och förhindra att boträdet blåser ner.

- Avstå skogliga åtgärder, inklusive röjning och plantering, inom 500 meters radie från bebodda bon under perioden 1 mars—31 augusti.¹
- Vid föryngringsavverkning i anslutning till boplatser sparas några större hänsynsträd som har förutsättningar för att fungera som framtida boträd (t.ex. träd som grenar sig i toppen).
- Undvik att dra skogsbilvägar inom 300 meter från boplatser.

Skogsvårdslagen säger

- Spara äldre träd vid ägogränser, spara biologiskt värdefulla träd som till exempel boträd (SKVFS 7:8).
- Avverkning eller skogsvårdsåtgärder får inte ske på skogliga impediment >0,1 hektar (SVL 13a§).
- Undvik skogsbruksåtgärder som kan skada hänsynskrävande miljöer, som t.ex. strandskogar med naturskogskaraktär, äldre skog på uddar och öar, äldre hållmarksskog, äldre sandtallskogar, naturskogsrester, m.m. (SKSFS 7:17).
- Lämna funktionella skyddszoner med träd och buskar mot rovfågelsbon (SKSFS 7:21).

Indikator på skyddsvärd skog

Arten saknar signalvärde för skyddsvärda skogsmiljöer.

Regional tillämpning

Arten häckar spridd över landet och det är därför inte motiverat med särskild hantering i vissa regioner.

Tips på ytterligare åtgärder som gynnar arten

- Gör naturvårdsavsättningar i äldre skog i lämpliga områden för fiskgjuse, t.ex. uddar eller kring hållmarksområden.
- Lämna sådana träd (särskilt tallar) som har förutsättningar för att fungera som framtida boträd för rovfåglar som hänsynsträd vid avverkningar. Förlägg gärna sådana åtgärder så att framtida konflikter med skogsbruk eller andra intressen minimeras.
- Fiskgjusen accepterar gärna konstgjorda bon. I vissa områden är troligen antalet boträd begränsande för stammen.

Lästips

Artfakta för fiskgjuse. <http://artfakta.artdatabanken.se//taxon/100096> ArtDatabankens webbplats,

¹ Avstå från alla skogliga åtgärder inom minst 500 meter från bo under tiden 1 mars till 31 augusti. (detta med tanke på att havsörn ibland övertar fiskgjusbo). I Norrland är den mest känsliga perioden i juni, då både fiskgjuse och havsörn kan ruva. Fiskgjuse kan i Norrland ha ungar kvar i boet 31 augusti (Birkö).